

Пантелесв Володимир Павлович,
*д.е.н., проф., головний спеціаліст відділ
у використанні агроресурсного потенціалу*

Харламов Олексій Ігорович,
*к.т.н., старший науковий співробітник відділу дренажу,
Інститут водних проблем і меліорації НААН України,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНА ДУМКА ПРО ВИЗНАННЯ У НОРМАТИВНІЙ БАЗІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Вирішення задачі подання користувачам корисної для них інформації про діяльність суб'єкта господарювання вимагає оновлення сталих положень або настанов щодо фінансової звітності. Наближаючись до розв'язання цієї задачі перегляньте Концептуальну основу фінансової звітності, у подальшому – КО [1] стосовно правил визнання шляхом тлумачення та більш розгорнутого викладення відомих категорій бухгалтерського обліку та фінансової звітності; враховується небезпека виключення із фінансової звітності корисної інформації.

Зміст «визнання» за КО. Термін «визнання» (англ. *recognition*; ісп. – *reconocimiento*; рос. *признание*) використовується для записів бізнес-операцій у бухгалтерських реєстрах, тобто для точного відображення у обліку суб'єкта господарювання його ресурсів, фактів господарського життя тощо, пов'язаних із конкретними статтями обліку суб'єкта господарювання протягом звітного періоду. Визнання – процес фіксації для включення до звіту про фінансовий стан чи звіту (звітів) про фінансові результати статті, яка відповідає визначенню одного з елементів фінансової звітності – активу, зобов'язання, власного капіталу, доходу або витрат. Визнання полягає у зазначенні статті в одному з цих звітів – чи то окремо, чи то в поєднанні з іншими статтями — прописом та як грошову суму, а також у включенні цієї суми до одного чи кількох підсумкових показників такого звіту (п. 5.1. КО). Визнання/припинення визнання трактується як важливий аспект фінансової звітності (п. 1.1 КО); визнання має відношення до правдивого подання та доречності як якісної характеристики фінансової звітності (п.2.17 КО); визнання потрібно для досягнення мети і сфери застосування фінансової звітності (п.3.2 КО). Конкретні Стандарти можуть установлювати різні критерії визнання або вимоги до оцінки для зобов'язання однієї сторони та відповідного активу іншої сторони (чи сторін), якщо ці різні критерії або вимоги є наслідком рішень, які мають на меті вибір найдоречнішої інформації, що правдиво подає те, чого вона стосується; головними домінантами, що встановлюють загальні настанови застосування інструменту визнання: процес визнання, де дається визначення визнання, наводиться схема, яким чином визнання поєднує елементи фінансової звітності, описуються критерії визнання – доречність та правдиве подання; розглядаються чинники, специфічні для первісної оцінки (п. 6.77. КО),

у пунктах 6.43-6.76 КО обговорюються чинники, які необхідно враховувати при виборі основи оцінки чи то для первісного визнання, чи то для подальшого оцінювання; у пунктах 6.78-6.82 КО обговорюються деякі додаткові чинники, які необхідно враховувати при первісному визнанні.

Після того, як стаття, наприклад, доходів або витрат відображена, вона офіційно (формально, юридично) визнається у системі бухгалтерського обліку й з цього моменту стає слухним фактором та елементом бухгалтерського обліку, який враховується при підготовці фінансової звітності. На суб'єкті господарювання використовуються відповідні критерії визнання, наприклад, доходів та витрат та певних об'єктів обліку. Правила та процедури визнання входять до складу методологічних засад бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності суб'єкта господарювання. Облікова категорія «визнання» має тісний зв'язок із оцінкою [2] та ідентифікацією об'єктів у бухгалтерському обліку. За незбігом з визнаними домовленостями певні предмети, факти та події об'єктами бухгалтерського обліку не визнаються.

Інновації. Важливою передмовою виникнення інновацій у обліку слід вважати процес осмислення і переосмислення суб'єктом стереотипів при появі сучасного бачення. Встановлюється обґрунтованість умов, правил, критеріїв визнання та відповідність бухгалтерських операцій встановленим критеріям, правилам визнання об'єктів бухгалтерського обліку. Витрати, пов'язані з визнанням та оцінюванням активів, зобов'язань, доходу та витрат зростають разом зі зменшенням розміру одиниці обліку. Таким чином, у цілому права чи обов'язки, що виникають із одного й того самого джерела, розмежовуються лише в тому разі, якщо одержана внаслідок цього інформація є кориснішою, а вигоди переважають витрати (п.4.52 КО). Адекватне відображення у обліку суб'єкта господарювання економічних ресурсів повинне супроводжуватися інформацією користувачам чому змінилися ресурси та впливи таких змін на його майбутні фінансові результати (п.1.21 КО). Наприклад, при запровадженні основ економіки замкненого циклу (циркулярна економіка) «відходи» одного виробничого процесу розглядаються вже як повноцінна сировина для іншого циклу тощо. Інноваційний аспект визнання об'єктів бухгалтерського обліку впливає із пізнання буття та знаходить відображення у залученні нового кваліфікованого персоналу/підвищення кваліфікації працівників, систематизації об'єктів, запровадженні нових процесів, проектів, супроводі операцій, відстеженні рахунків, комерціалізації продуктів, використанні сучасних систем ERP/SAP, Excel, стандартних та спеціальних пакетів програм із отриманням правових підстав власності на продукти тощо. Незважаючи на значну увагу до визнання та функцій бухгалтера [3], для виконання належним чином імперативних вимог визнання об'єктів бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання, залучаються також його юристи, менеджери (зокрема, ризик-менеджери), аналітики тощо.

Інформаційне суспільство. Виникає потреба враховувати природу та обсяги економічних ресурсів (п. 1.13, 1.14 КО). До прикладів обов'язків керівництва щодо використання економічних ресурсів суб'єкта

господарювання належать захист цих ресурсів від несприятливої дії економічних чинників на зразок змін у цінах технологічних змін (п.1.23 КО), а також забезпечення дотримання суб'єктом господарювання чинних законів, нормативно-правових актів і положень договорів. Під технологічними змінами у широкому розуміння можна бачити перехід до іншого технологічного укладу, пов'язаного із виробництвом інформації та знань, що є основою інформаційного суспільства. Так, концепція переходу до 6-7 технологічному укладу передбачає створення робочих місць, вже мало пов'язаних із реальним виробництвом, а більше — із виробництвом інформації та знань. Тому терміни «інформаційна економіка», «інформаційне суспільство» слід сприймати як перехід до іншого укладу суспільних відносин, який обумовлений змінами характеру праці та розвитком виробничих сил, тобто засобів виробництва (економічних ресурсів) та соціуму. Зазначені вище зміни відповідним чином відбиваються у звітності суб'єкта господарювання через функціонал визнання.

Впевнене відображення операцій у бухгалтерському обліку є складним та відповідальним процесом, тому для досягнення поставленої задачі доречно покладатися на процедуру визнання економічних ресурсів, використовувати елементи інновацій тощо. Визнання передбачає надання суб'єктом господарювання певного рангу об'єктам обліку для відображення у фінансовій звітності з урахуванням характеристик об'єктів та ризиків. Підсумком процедур визнання вважається встановлення приналежності об'єкту господарювання та відображення у його фінансовій звітності. КО використовує критерії та умови визнання, а потім відбувається оцінка визнаних об'єктів. Враховано зміни у моделі обліку, які заслуговують на довіру, забезпечують зниження витрат на отримання інформації користувачами інформації та враховують інновації та розвиток інформаційного суспільства. Потрібно також визначитись, чи достатньо інформації про соціальний та екологічний стан (наприклад, якість води для зрошення чи якість дренажного стоку) у фінансовій звітності загального призначення, чи потрібна додаткова, розширена звітність про всі напрями діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. *Концептуальна основа фінансової звітності Ця Концептуальна основа видана РМСБО у вересні 2010 р. Переглянута в березні 2018 року. Сайт Мінфіну України URL:https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf*
2. *Титаренко Г.Б. Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, методологія, організація: монографія. Київ: Видавництво: ТОВ "Клякса, 2009. 320 с.*
3. *Пантелеев В.П. Проведення самоконтролю визнання у світлі інноваційних підходів. В зб. Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління, матеріали II Міжнародного форуму / за заг. ред. проф. А. І. Ігнатюк. Київ, 2021. Облік, контроль та оподаткування в умовах глобалізації. С. 89-91.*